

**ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1: 7<sup>ος</sup> αιώνας: Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717).**  
**Μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση εξωτερικών κινδύνων (Πέρσες κ.ά.)**

Υλη βιβλίου: σελ. 19-21

**ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ του ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ**

**Διάβασε** στη σελίδα 19 του βιβλίου σου ένα νόμο του Ιουστίνου Β' για να πληροφορηθείς την κατάσταση της Αυτοκρατορίας στα μέσα του 6ου αι.

Κατάσταση δημοσίου ταμείου:..... Κατάσταση στρατού:.....  
Απειλές στα σύνορα:.....  
Στα ανατολικά ο κίνδυνος προερχόταν από τους ....., στα ευρωπαϊκά εδάφη από τους.....

**Ερώτημα:** α) Πώς ανέβηκε στον αυτοκρατορικό θρόνο ο Ηράκλειος; .....

β) Τι σημαίνει ότι ο Ηράκλειος χρησιμοποίησε ως πρόσχημα την κλοπή του Τιμού Σταυρού για τους πολέμους ενάντια στους Πέρσες; .....

Ο Ηράκλειος Α' (610-641) έκανε πολλές εκστρατείες ενάντια στο Βασίλειο των Σασανιδών, μέχρι το 628 που ξαναπήρε τις **ανατολικές επαρχίες** του ρωμαϊκού κράτους. Οι πόλεμοι αυτοί κράτησαν πολύ και εξάντλησαν οικονομικά και στρατιωτικά και τα δύο κράτη. Όταν στα μέσα του 7<sup>ου</sup> αιώνα, εμφανίστηκαν οι Άραβες μουσουλμάνοι, πολύ γρήγορα κατέκτησαν το Βασίλειο των Σασανιδών και κατέλαβαν όλες τις νότιες και ανατολικές περιοχές της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

**Συνέπειες της απώλειας των βυζαντινών ανατολικών επαρχιών (από τους Άραβες)**

Όταν έχασε τις ανατολικές και τις νότιες περιοχές της, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία απέκτησε μεγαλύτερη **θρησκευτική και γλωσσική ομοιογένεια**. Υπήρχε δηλαδή πια μία μόνο θρησκεία (το ορθόδοξο δόγμα) και μία γλώσσα (η ελληνική). Οι μονοφυσίτες (που για την Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν αιρετικοί) δεν ανήκαν πια στο ρωμαϊκό κράτος. Από αυτή την εποχή η Ορθόδοξη Εκκλησία επηρεάζει όλο και πιο πολύ τη δημόσια ζωή. Σιγά σιγά τα λατινικά χρησιμοποιούνται λιγότερο και τα ελληνικά γίνονται επίσημη γλώσσα του κράτους. Οι αλλαγές αυτές φαίνονται και στους τίτλους του αυτοκράτορα. Από την εποχή του Ηράκλειου Α' ο αυτοκράτορας δεν ονομάζεται πια με τους παλιούς ρωμαϊκούς τίτλους **καίσαρας** και **αύγουστος**, αλλά «**πιστός στο Χριστό, το Θεό, βασιλιάς και αυτοκράτορας των Ρωμαίων**».

**Κύκλωσε** τις λέξεις/φράσεις που δείχνουν τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της αυτοκρατορίας, μετά την απώλεια των ανατολικών εδαφών.

**Μελέτη:**

Για να δεις τις δραματικές αυξομειώσεις των συνόρων της αυτοκρατορίας τον 6<sup>ο</sup> και 7<sup>ο</sup> αιώνα, μπες στο [geacon.com](http://geacon.com) και βάλε στο πεδίο αναζήτησης τα έτη: 565 (έτος θανάτου Ιουστινιανού), 610, 619, 628, 641 (έτος θανάτου Ηράκλειου) και 670 (μεγάλη επέκταση των Αράβων στην περιοχή).

## ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ του ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ:

### Διοικητική / στατιωτική οργάνωση σε «Θέματα»

Μετά τις εδαφικές αλλαγές που έγιναν, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έπρεπε να αναδιοργανωθεί προκειμένου να μην έχει και άλλες απώλειες. Στα τέλη του 7<sup>ου</sup> αι. εμφανίστηκαν **δύο νέοι θεσμοί: τα Θέματα** και οι **Κοιότητες χωρίου**.

#### Ο θεσμός των θεμάτων

Τα **θέματα** ήταν μεγάλες περιοχές που διοικούσε ο **στρατηγός**. Αυτός εκπροσωπούσε τον αυτοκράτορα στην περιοχή και είχε και πολιτική και στρατιωτική εξουσία.

Τα θέματα δημιουργήθηκαν για να κάνουν καλύτερη την άμυνα του βυζαντινού κράτους. Πρότυπο είχαν τα **εξαρχάτα**. Τα πρώτα θέματα σχηματίζονται στη Μικρά Ασία το δεύτερο μισό του 7ου αιώνα, για να υπάρχει ένας στρατός ικανός ενάντια στο Αραβοϊσλαμικό Χαλιφάτο. Για το στρατό αυτό οι βυζαντινοί αυτοκράτορες χρησιμοποίησαν τους μικροκαλλιεργητές. Τους έδιναν κτήματα ως αντάλλαγμα για τις στρατιωτικές τους υπηρεσίες. Εκείνοι, όταν δεν πολεμούσαν, έπρεπε να καλλιεργούν τη γη τους. Πλήρωναν πολύ λίγους φόρους και τα παιδιά τους μπορούσαν να γίνουν και αυτά στρατιώτες και καλλιεργητές. Σιγά σιγά τα θέματα αντικατέστησαν τις επαρχίες που υπήρχαν την προηγούμενη περίοδο.

Με τα θέματα το βυζαντινό κράτος **ενίσχυσε τη μικρή και μεσαία ιδιοκτησία γης και την άμυνά του**. Στρατιώτες τώρα πια είναι μικροκαλλιεργητές που πολεμούν για τη γη τους. Έτσι μειώνονται σιγά σιγά οι μεγάλοι γαιοκτήμονες και αυξάνονται οι μικροκαλλιεργητές.

#### Στρατιωτόπια ή στρατιωτικά κτήματα:

έτσι ονομάστηκαν τα κτήματα που **παραχωρούσε το κράτος** στους ελεύθερους αγρότες **με την υποχρέωση** να στρατεύονται στο θεματικό στρατό. Έπρεπε να αγοράζουν οι ίδιοι τον εξοπλισμό τους ή και να συντηρούν ένα άλογο.

#### Ο θεσμός των κοινοτήτων χωρίου

Οι μικροκαλλιεργητές κατοικούν σε χωρία ή κώμες, που αποτελούν τις **κοιότητες χωρίου**. Βοσκοτόπια, αγροί, μύλοι και εργαστήρια ανήκουν σε όλους, δηλαδή στην κοινότητα. Οι κάτοικοί τους είχαν όλοι μαζί την ευθύνη για τους φόρους που έπρεπε να πληρώνουν. Έτσι το κράτος ήταν σίγουρο ότι η γη θα καλλιεργηθεί και ότι οι φόροι θα πληρωθούν.

**Ερώτημα:** σε σύγκριση με εποχή μας ποιες οι διαφορές ή ομοιότητες των βυζαντινών νοτήτων χωρίου με τα σημερινά χωριά μας;

.....

.....

.....

.....

.....